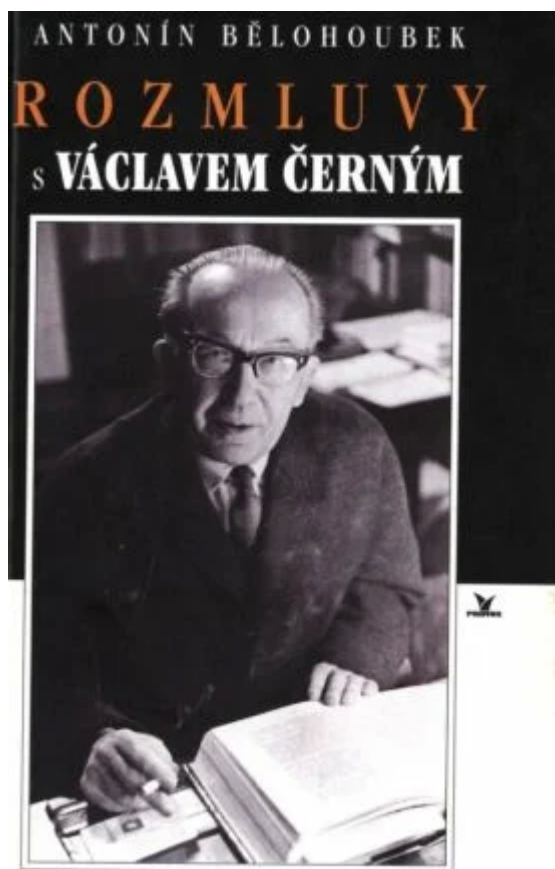

„Stává se z nás jen česky mluvící masa.“ **Václav Černý**

V tom je posláním vysoké literatury a osobního příkladu jejích autorů.

Václav Černý je takovým autorem. Antonín Bělohoubek, dělník z donucení, ho navštěvoval po sedmáct let (1971-1987) takřka každý týden, a rozmlouvali spolu i několik hodin. Výbor ze svých záznamů zveřejnil pod názvem **Rozmluvy s Václavem Černým** (Praha: Primus, 1998). Přemnohé Černého odpovědi jsou svědectvím o mravní a intelektuální úrovni představitelů tehdejšího disentu (a jako takové se již v době vydání přestávalo hodit), výpovědi o jeho zákulisí a dobové situaci, těm se zde však důsledně vyhýbáme. Pro náš stručný výběr jsme upřednostnili výpovědi osobní a nadčasovější...

Jste obklopen knihami - jako velký knihomil?

Víte, knihy, to je hrozná věc! Vidíte u mě tu záplavu. Nevím si s ní rady. A to myslím doopravdy! Radím vám, abyste byl velice přísný ve výběru knih pro svou knihovnu. Nemilosrdně vyřazujte všechno, co už nebudete potřebovat. Hlavně různou beletrii a vůbec knihy, které jednou přečtete a víte, že se k nim už vrátet nebudete. (1972)

V jakém asi poměru je teď u vás čtení prózy a poezie?

Bývaly doby, kdy jsem hltal hlavně poezii. Teď ji čtu už méně. Myslím si, že poezii je třeba číst i ve stáří. (1976)

Zažil jste nad lidmi a dobou svého života i jiné pocity, než jsou ty, které jste zachytil ve svých Pamětech?

Kromě totálního znechucení a zhnusení snad ani ne. (1982) [tyto třídičné **Paměti** vyšlé u brněnského Atlantisu ještě koncem devadesátých let platily za „nejcennější, co lze mladým lidem z dosavadní české literatury doporučit“, i když první „varovné“ hlasy osmělených vrtichlostí počínajícího „věku vořecha“ - bastarda, řečeno s **Cesarem Ferrim**, se již ozývaly]

Působíte na mne dojmem člověka velice vyrovnaného. Je ta vaše vyrovnanost trvalá, nebo i vy míváte ještě chvíle, kdy se vám všechno kymácí?

Prosím vás, kdo by vydržel být trvale stoikem v dnešním světě?! Leda kámen u cesty. Vlastně ani ne u cesty, ale hodně daleko a ještě obrostlý mechem nebo hluboko v zemi! (1974)

Prožíval jste někdy i vy chvíle zoufalství nad špinavou ubohostí lidí, nad jejich spokojeným zabydlením se ve všemožné špíně a nad svou bezmocí něco na tom změnit? Znáte také pocity nesmyslnosti našeho plahočení?

Jistě, že jsem si to všechno prožil také, ale mám to už za sebou. Vyléčil mě z toho jednak čas a jednak i úspěchy v práci. Dnes už pocity nesmyslnosti života neprožívám. Hodně mi pomohl také soucit (to jest soucítění) s jinými. Připomenu vám Camusův výklad Sisyfova údělu: ví, že kámen mu zase spadne, a přece pokračuje. Je totiž třeba žít tak, aby smrt byla nespravedlností, je třeba našemu životu smysl Dát! (1972) [*Mlčí, střeží, / ač vědí, / že svět končí, / a přece meče drží*, básně Benn; a Luther: „*I kdyby zítra měl být den konce světa, ještě zasadím jablůňku.*“]

Jak moc jste svými literárními a politickými aktivitami šdil svou rodinu?

Řekl bych, že dost. Vy si ale pamatujte, že vaší první povinností je zůstat věrný ušlechtilému snažení a hned druhou povinností je rodiny. (1978)

Strávím hodně času nad výpisky z knih. Mám pocit, že mě to - mimo jiné - učí i přesnosti při formulování myšlenek, umění vyjadřovat se co nejpřesvědčivěji i co nejnaléhavěji. Dělával jste to i vy?

Dělám si je dodnes. Někdy do sešitů, jindy na volné listy. Na volných listech jsou výpisky praktičtější hlavně pro větší možnosti jejich zařazování podle toho, na čem pracujete. I mně se ale stává, že než bych některý záznam našel, raději jdu do původního pramene znovu. (1978)

Míval jste někdy chvíle podobného odhodlání, jaké kdysi popsal spisovatel Chudožilov: v roce 1968 debatoval s ruskými vojáky tak tvrdě, až na něj namířili samopal. Odzbrojil je tím, když jim na to řekl: „Tak střílejte, hajzlové!“?

Takto jsem je neprovokoval. Ale to víte – po některé ze štvavých kampaní proti mně se mohlo klidně stát, že by si na mě nějaký zaslepenec někde počíhal. Toto své ohrožení jsem ignoroval. (1978)

Vidím velikou hrozbu ve zvětšujících se možnostech manipulace s lidmi. Zdokonalují se v tomto ohledu prostředky technické i organizační. Obávám se, že degenerace osobností nekončí davem, ale roboty. Dav totiž ještě uchovává možnost výbuchů, změn, roboti už ne.

Souhlasím a nemám co dodat. (1976)

Je podstatný rozdíl mezi tím, kdo si špatnost žádá, a tím, kdo se jí snadno

podřizuje?

Není. Eticky to vyjde nastejno. (1971)

Co si myslíte o Židech? Jsou-li někteří z nich opravdu tak špatní, jak o tom mluví Dostojevskij ve svém Deníku spisovatele, měli bychom se snad ptát, nakolik jde o špatnost jim vlastní a nakolik jde o špatnost jim vnucenou.

Na tuto otázku vám, když dovolíte, neodpovím. Musel bych jít hodně daleko v historii i ve filosofii. Snad jen tolik, že s nimi mám jak dobré a výborné zkušenosti, tak i špatné a velice špatné. (1972)

Mizérie naší minulosti i přítomnosti - nepochází především z toho, že dobrých lidí bylo a je mnohem méně než všelijakých darebáků?

To je složitá otázka. Teď bych řekl jen tolik, že svůj díl v soupeření dobra a zla odevzdáváme už tím, že nejsme darební. Už tím vybízíme k následování. (1972)

Jak se díváte na ty, kteří své křivení vydávají za plnění povinnosti přežít těžkou dobu?

Je to alibismus, ubohost. (1976)

Přiznám se vám, že mě snad ještě víc než zvůle vládců deprimuje tupá spokojenost ovládaných. Jak tu dvojí hrůzu prožíváte vy?

Podobně. Nejhorší je klid v mizérii. Jen ať se věci hýbají! (1982)

Dřív i dnes boj velice nerovný: proti zorganizovaným neřádům jen hrstka poctivých a kurážných jednotlivců. Jaké mají podle vás šance?

U nás to byli vždycky spíš jen jednotlivci, co mohutně usilovali o věci dobré. Kdyby např. před sto padesáti lety, v době obrozenectví, přišli v hospodě k určitému stolu policisté a odvedli od něj pár lidí, Češi by dnes už asi nebyli. Totéž i dnes: kdyby bylo zlikvidováno takových dvě stě lidí (hlavně spisovatelů), bylo by po všem. Klidně bychom mohli být vyhlášeni za další svazovou republiku nebo gubernii. Byl a je to vždycky až zoufale nerovný boj. [Nyní, ve „společnosti spektaklu“, je ovšem úloha vysoké literatury a jejích autorů mnohem menší než před převratem, roboti se napojují na jiné sítě.] V tomhle národě to nikdy jiné nebylo a nejspíš ani nebude. Je tady moc vychytralosti, pohodlnosti, lhostejnosti, ziskuchtivosti. Je třeba trpělivě pěstovat vědomí češství, kontinuity, autenticity. (1976) [Avšak „mega-giga-super realita“ deformuje nejen prosté idioty – v politickém smyslu – kteří se jí nechají unášet, anebo jsou jí dokonce unešeni, ale i nás, její odpůrce.]

Jak moc se vám zdá být ohroženo dnes naše češství?

Otázka národnostní byla a je u nás pořád velice aktuální. Češství se vytrácí. Dnes už je to tak daleko, že český národ (to jest nositelé toho nejlepšího, co z tohoto národa vzešlo), to je možná už jen pět až deset lidí. Dějiny českého národa v pravém slova smyslu se na školách dnes celkem neučí. Stává se z nás jen česky mluvící masa. Zkombinujete-li tento jev s migrací, bude snad po národu zanedlouho vůbec. Skončíme jako menšina v nějaké svazové republice... Palackého *Idea státu rakouského* je kniha geniální. Platnost jeho závěrů je dnes vidět velice dobře. (1975)

Poznámka DP

Jak vidno, ani pan profesor, jeden z těch pěti až deseti představitelů toho „nejlepšího z češství“, kteří se po léta scházeli v pražské Slávii, * si nedokázal představit a předvídat důsledky jejich snažení: že to, oč tito výtečníci usilují, tedy návrat do „svobodného světa“, tzn. k demo-liberalismu, ohrozí svými dogmaty český národ neskonale účinněji a nekompromisněji. A že uvolněné – f r ý – žoky masa, jimiž tak pohrdali, se „ve svém nejlepším zájmu“ (Ricardo) klidně zbaví rodné řeči s vlastní s lhostejností, s jakou se odkládá obnošené spodní prádlo. Tyto žoky, aby se tolik nekazily, je totiž zapotřebí chránit před sebou samými, obkládat je, také ledem. Nebyl ve svém „aristokratickém socialismu“ důsledný, pan profesor, když nerozlišoval dvojí „seberealizaci“: těch, kdo si myslí, že mají nezadatelné „právo“ na ukájení svých vulgárních vášní bez jakéhokoliv omezení a těch, kdo tvoří a plní svou povinnost.

O tom ale více v naší nové knížce bílé řady **Metanoia**.

* „Naše [stolní] společnost se stala Německem,“ shrnul již roku 1815 ve slavnostním projevu ke čtvrtému výročí jejího založení Achim von Arnim a na adresu pokrokářů pokračoval: „Budiž prokleta humanita a kosmopolitismus, po nichž prahnete! Budiž proklet onen všesvětový židovský smysl, který nám vynášíte jako nejvyšší vrchol lidské vzdělanosti!“ Stanovy těchto stolovníků (Arnim, Jahn, Arndt, Fichte, Görres, Clausewitz, Brentano, Fouqué...) proto zahrnovaly rovněž „árijský paragraf“, vylučující členství Židů. Viz B. Horyna, *Dějiny rané romantiky* (Praha: Vyšehrad, 2005), str. 41. – Naneštěstí zní-li „**Tajné Německo**“, dokonce i dnes! důstojně a hodnověrně, nějaké „Tajné Česko“ může být – žel – vždy jen komedií (à la Charta 77), byť pro každého jednoho odvážného s truchlivými následky.